

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

КАФЕДРА МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА СОЦІАЛЬНО-
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Шевчук С.С.

ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНИЙ КУРС

**МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Біла Церква-2024

Автор-розробник:

Шевчук Світлана Степанівна, старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПНУ

Методичні основи планування професійно-теоретичної підготовки: електронний навчальний курс /Шевчук С.С.. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2024 р. 37 с.

ЗМІСТ

	<u>ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА</u>	2
1.	<u>ПРОФІЛЬ ТИПОВОЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ.....</u>	4
2.	<u>ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИКЛАДУ ТА ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛІВ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ.....</u>	8
3.	<u>ТЕОРЕТИЧНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ МАТЕРІАЛ.....</u>	10
4.	<u>ПРАКТИЧНІ/СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ.....</u>	20
5.	<u>МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ.....</u>	30
6.	<u>ГЛОСАРІЙ КЛЮЧОВИХ СЛІВ.....</u>	32
7.	<u>ЦИФРОВА БІБЛІОТЕКА.....</u>	35
8.	<u>КОНСУЛЬТАЦІЙНИЙ ПУНКТ.....</u>	37

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність електронного навчального курсу. Одним із пріоритетних напрямків модернізації освіти в Україні визнано *компетентнісний підхід*, який набуває важливого значення, так як переміщує акценти з процесу накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок у площину формування й розвитку у здобувачів освіти здатності практично діяти і творчо застосовувати у різних ситуаціях набуті знання і досвід. З огляду на це, *актуальними завданнями*, що потребують невідкладного розв’язання, є заміна освітньої парадигми із системи, орієнтованої на педагога як «ретранслятора знань» на систему, орієнтовану на здобувача освіти, згідно якої педагог виступає в ролі організатора освітньої діяльності, а модель поведінки студента (учня, слухача) змінюється від пасивного засвоєння знань до дослідницько-активної, самостійної та самоосвітньої діяльності. Отже, як альтернатива освітньому процесу, побудованому на основі дидактичної тріади «знання – уміння – навички», при якій спостерігалась проблема відриву знань від уміння їх застосовувати, можна вважати компетентнісний підхід, впровадження якого в систему професійної (професійно-технічної) освіти супроводжується покращенням взаємодії з ринком праці,

підвищенням конкурентоспроможності фахівців, оновленням змісту, методології та відповідного освітнього середовища.

Сьогодні стало очевидним, що бути професіоналом високого рівня компетентності – означає бути в постійному пошуку, зростанні, розвитку. Праця педагога професійної освіти, зокрема майстра виробничого навчання, відрізняється високою мобільністю, надзвичайною складністю, вимагає від нього глибоких та різнобічних наукових, професійних знань, умінь, навичок, що становлять основу його професійної компетентності.

Професійна компетентність педагога професійної підготовки є не лише сумою теоретичних знань та вміння їх репродукувати у певному обсязі згідно до його компетенцій, а також мотивом і засобом розвитку навичок практичних дій в інформаційному суспільстві.

Можливості різнобічного розвитку здобувача професійної освіти пропонують саме сучасні методики навчання і новітні технічні здобутки. Широке й ефективне впровадження сучасних освітніх і виробничих технологій в процес професійно-практичної підготовки сприяє підвищенню його якості, зростанню рівня професійної компетентності всіх суб'єктів освітнього процесу.

Отже, актуальність електронного навчального курсу визначається упровадженням компетентнісного підходу в освіті, затребуваністю технологій навчання, що ґрунтуються на діяльнісному підході, новими способами організації аудиторної та позааудиторної освітньої діяльності здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти.

Електронний навчальний курс «Методичні основи планування професійно-теоретичної підготовки» входить до науково-методичного супроводу ЗМЗ «Дидактика професійної освіти» кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін (МПО та СГД) Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти (БІНПО) і призначений для проведення курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти на базі БІНПО.

Мета розробки електронного курсу: формування, оновлення, поглиблення та систематизація знань, розвиток та удосконалення умінь викладачів професійно-теоретичної підготовки із планування, організації та здійснення освітнього процесу у закладах професійної освіти на засадах компетентнісного, інтегрованого та технологічного підходів.

Завдання спецкурсу:

- ознайомлення із сутністю компетентнісного і технологічного підходів до освітнього процесу у закладах професійної освіти;
- оновлення та систематизація знань щодо системи і специфіки проектування, планування, організації і здійснення професійно-теоретичної підготовки;
- систематизація та удосконалення знань щодо законодавчо-правового забезпечення організації освітнього процесу, що забезпечує підтримку інноваційної педагогічної діяльності у закладах професійної освіти;

- систематизація знань та удосконалення умінь щодо розробки сучасного методичного супроводу професійно-теоретичної підготовки у закладах професійної (професійно-технічної) освіти;
- підвищення рівня професійної компетентності викладачів професійно-теоретичної підготовки щодо організації і проведення уроків теоретичного навчання різних типів і видів;
- підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників щодо вибору інтерактивних форм і методів організації освітнього процесу у закладах професійної освіти.

Бюджет навчального часу - 6 год. (0,2 кредиту ЄКТС), із яких 2 год. – лекція, 2 год. – семінарське заняття, 2 год. – самостійна робота слухача.

Навчально-методичне забезпечення ЕНК представлено: науково-методичними матеріалами лекційних і семінарських занять, завданнями до самостійної роботи, тестами, навчально-методичними посібниками і списком рекомендованих джерел до тематики електронного навчального курсу.

ЕНК розроблено для викладачів професійно-теоретичної підготовки та майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти галузі знань 01 «Освіта» на всіх етапах курсів підвищення кваліфікації за заочною й очно-дистанційною формами навчання.. Матеріали ЕНК можуть бути опановані в online та offline режимах.

1. ПРОФІЛЬ ТИПОВОЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Профіль Типової освітньої програми електронного курсу «МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ»	
Обсяг курсу	0,2 ЄКТС кредиту На опанування матеріалів електронного курсу передбачено 6 академічних годин, що відповідає 0,2 ЄКТС кредиту
Рівень програми	Безперервний професійний розвиток фахівців шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти
А	Мета
	Узагальнення та систематизація знань, формування та розвиток умінь слухачів з методики проектування, планування та організації освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти на засадах компетентнісного підходу
В	Характеристика типової програми
1.	Функціональна спрямованість Розвиток умінь щодо організації освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти на засадах компетентнісного підходу
2.	Фокус Типової програми Безперервний професійний розвиток фахівців шляхом інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти. Курс передбачає можливість консультування з проблематики навчального курсу у

		міжкурсний період.
3.	Орієнтація Типової програми	Типова програма електронного курсу орієнтовна на розвиток загальних і фахових компетентностей педагогічних працівників ЗП(ПТ)О в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти
4.	Особливості типової програми	<p>Типова програма електронного курсу орієнтована на розвиток загальних і фахових компетентностей педагогічних працівників ЗП(ПТ)О, які володіють широким спектром професійних навичок і компетенцій для успішного виконання своїх професійних функцій.</p> <p><i>Особливості електронного курсу:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – оновлення та удосконалення знань із методики проектування, планування та організації професійно-практичної підготовки із використанням сучасних освітніх і новітніх виробничих технологій; – систематизація знань із класифікації занять з професійно-теоретичної підготовки у закладах професійної (професійно-технічної) освіти; – підвищення рівня інформаційно-методичної грамотності шляхом впровадження технології візуалізації у професійну підготовку кваліфікованих робітників; – підвищення рівня професійної компетентності слухачів щодо реалізації інтерактивних форм і методів організації освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти; – оновлення та удосконалення знань слухачів щодо розробки і застосування сучасного методичного супроводу освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.. <p>Проходження навчання за кожною темою завершується відповідним видом контролю (проблемно-пошукові питання, завдання для самостійної роботи, тести).</p>
5.	Цільова група	Електронний курс розроблено для викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти галузі знань 01 «Освіта» на всіх етапах курсів підвищення кваліфікації за різними

		моделями навчання (очною, заочною, очно-дистанційною, дистанційною).
С	Професійні вимоги (компетенції) і продовження навчання	
1.	Професійні вимоги (компетенції)	Визначає посадова інструкція фахівця
2.	Продовження навчання	Типова програма передбачає можливість подальшого розширення та поглиблення знань, умінь, навичок педагогічних працівників ЗП(ПТ)О в системі неформальної та інформальної освіти.
Д	Стиль і методика навчання	
1.	Підходи до викладання і навчання	Розвиток загальних і фахових компетентностей педагогічних працівників ЗП(ПТ)О у процесі їх практичного застосування, оновлення і поповнення професійних знань. Навчання проходить за різними моделями (очною, заочною, очно-дистанційною, дистанційною) із використанням компетентнісного, андрагогічного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного підходів та інноваційних технологій навчання: інтерактивних, проблемних, кейс-технологій, практичних завдань, тестів тощо.
2.	Система оцінювання	Результати навчання за Типовою програмою оцінюються (зараховано/ не зараховано) на основі: підготовки відповідей на проблемно-пошукові питання, виконання завдань самостійної роботи, виконання тестових завдань.
Е	Програмні компетентності	
1.	Інтегральна компетентність	здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері професійної діяльності або в процесі навчання, що передбачає проведення дослідження, використання теорій і методів менеджменту, педагогіки і психології на практиці
2.	Загальні компетентності <i>Освітологічна</i>	здатність інтегрувати знання із сучасної філософії та соціології освіти, освітньої політики й економіки освіти в цілісну стратегію професійної діяльності на засадах людиноцентризму, демонструвати відповідні цінності професійної діяльності.
3.	Спеціальні (фахові) компетентності	андрагогічна компетентність – уміння визначати освітні потреби і запити, урахувати особливості мотивації, процесу навчання, застосовувати технології модерації, фасилітації, супервізії, визначати результати навчання, спонукати до рефлексії;

		<p>науково-методична компетентність – здатність організувати безперервний професійний розвиток у системі формальної і неформальної освіти; оцінювати рівень професійної компетентності;</p> <p>інноваційно-дослідницька – здатність інноваційно вирішувати наукові / практичні професійні завдання; планувати, організувати та здійснювати експериментальні дослідження щодо визначення оптимальних умов функціонування освітніх організацій, розвитку суб'єктів освітнього процесу; психологічного супроводу й підтримки інноваційних освітніх форм і методів;</p> <p>компетентність з інформальної освіти та професійно-особистісного розвитку – здатність організувати професійний саморозвиток, самонавчання, самовдосконалення і самореалізацію впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти; розвивати (саморозвивати) і вдосконалювати (самоудосконалювати) професійно важливі якості особистості, цінності, що спрямовані на всебічний розвиток особистості всіх суб'єктів освітнього процесу як найвищої цінності суспільства тощо;</p> <p>психологічно-фасилітативна компетентність – усвідомлення ціннісної значущості фізичного, психічного і морального здоров'я суб'єктів освітнього процесу, здатність сприяти їхньому творчому становленню та індивідуалізації;</p> <p>цифрова компетентність – здатність фахівця орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, нарощувати обсяги інформації.</p>
F	Програмні результати навчання	
	Знання і розуміння	<ul style="list-style-type: none"> - сутність і цілі проектування і планування освітнього процесу; - сутність комплексного підходу в освіті - класифікації типів і видів уроків теоретичного навчання; - основні цілі і функції створення сучасного комплексного методичного забезпечення навчальних дисциплін;

	Розвинені вміння	<ul style="list-style-type: none"> - аналізувати зміст навчального матеріалу з метою раціонального, логічного і доступного його відбору, структурування по навчальним одиницям; - створювати комплексне методичне забезпечення предметів за професійною спрямованістю - використовувати інформаційно-цифрові технології для організації занять з професійно-теоретичної підготовки на різних етапах освітнього процесу.
	Диспозиції (цінності, ставлення)	<ul style="list-style-type: none"> - необхідність, доцільність та можливість застосування інноваційних освітніх та новітніх виробничих технологій навчання у професійній підготовці кваліфікованих робітників; - важливість підвищення якості освітнього процесу у ЗП(ПТ)О шляхом ефективного його планування й організації на засадах компетентнісного підходу
Ключові слова		
<p><i>Компетентність, інтегральна компетентність, модульно-компетентнісний підхід, навчальний модуль, Національна Рамка Кваліфікацій (НРК), Державний стандарт професійно-технічної освіти (ДСПТО), компетентнісний урок, комплексне методичне забезпечення, логічність навчання, методична розробка уроку, планування, проектування.</i></p>		

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИКЛАДУ ТА ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛІВ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ»

№ з/п	Тематичний план	Формальні заняття, кількість годин			
		Лекції	Семінарське заняття	Самостійна робота	Разом
Тема 1.	Компетентнісний підхід до планування та організації професійно-теоретичної підготовки у закладах ЗП(ПТ)О.	2			
Тема 2.	Методика розробки сучасного комплексного методичного забезпечення навчальних предметів		2		
Тема 3.	Сучасні підходи до організації і проведення уроків теоретичного навчання різних типів і видів			2	
<i>Разом</i>		2	2	2	6

ЗМІСТ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО СПЕЦКУРСУ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. Компетентнісний підхід до планування та організації професійно-теоретичної підготовки у закладах ЗП(ПТ)О

Сутність компетентнісного підходу у професійній освіті. Національна рамка кваліфікацій - системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів. Сутність поняття «інтегральна компетентність».

Формування базових компетенцій здобувачів освіти у процесі професійної підготовки: мотиваційної, комунікативної, прогностично творчої.

Поняття про проектування та планування освітнього процесу. Визначення змістовного та процесуального компонентів освітнього процесу.

Етапи планування. Методика формулювання дидактичних цілей з професійно-теоретичної підготовки на засадах компетентнісного підходу.

Методика розробки проєкту вивчення теми програми з професійно-теоретичної підготовки..

Тема 2. Методика розробки сучасного комплексного методичного забезпечення навчальних предметів

Сутність, мета та дидактичні функції комплексного методичного забезпечення навчальної дисципліни. Паспорт КМЗ навчальної дисципліни, його структурні складові.

Державний стандарт з професії - основний законодавчо-нормативний документ у професійній підготовці кваліфікованих робітників

Плануюча документація з професійно теоретичної підготовки, методика її розробки на засадах компетентнісного підходу.

Основні засоби навчання професії.

Науково-методичне забезпечення викладача загально-технічних та спеціальних дисциплін

Дидактичні можливості та практична значимість КМЗ предмету (професії) у ЗП(ПТ)О.

Тема 3. Сучасні підходи до організації і проведення уроків теоретичного навчання різних типів і видів

Типологія занять з професійно-теоретичної підготовки. Визначення системи цілей заняття за визначеною темою програми на засадах компетентнісного підходу. Дидактична структура та методична підструктура уроків теоретичного навчання різних типів.

Алгоритми підготовки викладача до занять різних типів і видів.

Методика відбору змісту за визначеною навчальною одиницею.

Підготовка дидактичного та матеріально-технічного забезпечення до проведення заняття за визначеною темою.

Індивідуалізація навчання у професійно-теоретичній підготовці. Розробка різнорівневих практичних завдань та критеріїв ефективності їх виконання учнями ЗП(ПТ)О.

Розробка плану уроку з урахуванням компетентнісного підходу до формування базових компетентностей здобувачів професійної освіти.

3.ТЕОРЕТИЧНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ МАТЕРІАЛ ДО ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ

Тема 1. КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ЗП(ПТ)О

План лекції

1. Сутність компетентнісного підходу у професійній освіті. Національна рамка кваліфікацій - системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів. Сутність поняття «інтегральна компетентність».
2. Формування ключових компетенцій здобувачів освіти у процесі професійної підготовки: мотиваційної, комунікативної, прогностично творчої.
3. Поняття про проєктування та планування освітнього процесу. Визначення змістовного та процесуального компонентів освітнього процесу.
4. Етапи планування. Методика формулювання дидактичних цілей з професійно-теоретичної підготовки на засадах компетентнісного підходу.
5. Методика розробки проєкту вивчення теми програми з професійно-теоретичної підготовки..

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ

Сутність компетентнісного підходу у професійній освіті.

Одним із пріоритетних напрямків модернізації освіти в Україні визнано *компетентнісний підхід*, який набуває важливого значення, так як переміщує акценти з процесу накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок у площину формування й розвитку у здобувачів освіти здатності практично діяти і творчо застосовувати у різних ситуаціях набуті знання і досвід.

Компетентнісний підхід – це спрямованість освітнього процесу на досягнення інтегральних результатів у навчанні, якими є *загальні* (базові, ключові) і *спеціальні* (предметні) компетентності тих, хто навчається. Загальні (базові, ключові) компетентності забезпечують наступність і послідовність навчання впродовж усього життя людини, вони поступово поглиблюються і збагачуються залежно від рівня освіти. У вищій професійній освіті виокремлюють, окрім загальних (базових, ключових), *професійні* (пов'язані із спеціальністю) та *фахові* (пов'язані із спеціалізацією) компетентності [6]. Педагог,

який застосовує компетентнісний підхід, не виконує роль «ретранслятора» навчального матеріалу, він виконує роль ментора, фасилітатора та організатора освітньої діяльності з безліччю можливостей. Роль здобувача освіти трансформується із пасивного сприйняття й відтворення знань у дослідницьку та самоосвітню діяльність, усвідомлюючи при цьому, що запорукою успішності його подальшої професійної діяльності є прагнення до саморозвитку і позитивна мотивація.

В останні роки на теренах вітчизняної педагогічної науки точиться широка дискусія з приводу шляхів, механізмів, умов реалізації методології компетентнісного підходу в освіті, зокрема професійній. У численних наукових працях учені опрацьовують новий теоретичний базис, висвітлюють суть таких понять цієї концепції, як «компетентність», «компетенція», «компетентнісний підхід», «ключові компетенції» тощо. Слід відмітити, що в європейській поняттєвій системі категорія компетентнісного підходу виникла ще у 60-70-х роках минулого століття, а наша освітня система порівняно недавно розпочала ідентифікувати вітчизняні освітні поняття до фонду європейської педагогічної термінології. Проте, слід відзначити, що в останні роки в Україні зроблено вагомі кроки у цьому напрямку: урядом схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року, розроблено і затверджено методичні рекомендації щодо розроблення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти за компетентнісним підходом, що сприяло появі понад 180 компетентнісно зорієнтованих стандартів. Постановою Кабінету Міністрів України (№1341 від 23.11.2011) було затверджено Національну рамку кваліфікацій (НРК), яка є першим практичним кроком реалізації компетентнісної концепції. У цьому важливому державному документі визначено характеристики (дескриптори чи описи) кваліфікаційних рівнів, які слід використовувати в освітній практиці. Зокрема, результати навчання – компетентності (знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості), яких набуває та/або здатна продемонструвати особа після завершення навчання.

Національна рамка кваліфікацій (НРК) – системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів освіти. Кожен рівень – це завершений етап освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетентностей особистості, які визначені, як правило, стандартом освіти та відповідають певному рівню [Національної рамки кваліфікацій](#). НРК розроблена з урахуванням Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (2005 р.) та Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (2008 р.) [4].

Створення Національної рамки кваліфікацій («кваліфікаційної конституції нації»), сумісної з європейськими метарамками кваліфікацій, є тим ключовим інструментом, що дозволяє ввійти в європейський простір. Із впровадженням НРК Україна намагається зробити кваліфікації більш актуальними та відповідними потребам ринку праці, забезпечити узгодженість між усіма рівнями освіти, а також сприяти цілісності й прозорості національної системи кваліфікацій в

цілому. Цей нормативно-правовий документ оперує виключно точними поняттями й термінами, узгодженими з міжнародною, європейською термінологією (*знання; автономність, відповідальність; інтегральна компетентність; кваліфікація; кваліфікаційний рівень; компетентність; комунікація; результати навчання; уміння* тощо.).

Визначальними категоріями компетентнісного підходу в освіті є поняття *компетенції* та *компетентності*, які в педагогічній науці досить плідно розробляються і різнобічно розглядаються, проте до цих пір не мають однозначного змісту і визначення.

Загальним для переважної більшості означень **компетенція** – це здатність і готовність застосовувати знання і уміння при розв’язанні професійних завдань у різноманітних областях – як у конкретній області знань, так і в областях, слабо прив’язаних до конкретних об’єктів, тобто це здатність і готовність проявляти гнучкість у мінливих умовах ринку праці [7]. Іншими словами, *компетенція* – це коло повноважень посадової особи чи організації.

Відповідно до НРК **компетентність/компетентності** – здатність/здатності особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через динамічну комбінацію знань, розумінь, умінь, цінностей, інших особистісних якостей і визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність впродовж всього життя. Компетентність є сучасним виміром людської освіченості, коли перше місце надається не обсягу вивченого матеріалу, а кінцевому результату, втіленому у здатності діяти у різних умовах і обставинах.

Інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який відображає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності.

Національна рамка кваліфікацій складається із загальної частини, у якій наводяться вказані терміни та їх визначення, а також опис кваліфікаційних рівнів. У цьому важливому державному документі визначено характеристики (дескриптори чи описи) кваліфікаційних рівнів, які маємо використовувати в освітній практиці. Зокрема, *результати навчання* – компетентності (знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості), які набуває та/або здатна продемонструвати особа після завершення навчання. Окрім того, НРК оперує поняттями «освітня кваліфікація» і «професійна кваліфікація». Освітні кваліфікації надають в освітній сфері за освітніми стандартами, а професійні кваліфікації у професійній сфері – за професійними стандартами. Наприклад, нині – це такі освітні кваліфікації, як кваліфікований робітник, молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр, кандидат наук, доктор наук. *Кваліфікаційний рівень* тлумачиться як структурна одиниця НРК, що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій даного рівня. *Професійними кваліфікаціями* є розряди, категорії, ранги, чини, звання тощо, які отримують працівники в процесі професійної діяльності. Щоб отримати ту чи іншу освітню кваліфікацію, особі треба надати спеціальну підготовку. А от професійну кваліфікацію людина може отримати і у навчальному закладі, якщо ця освітня

установа має на це право (однією з умов є належна практична підготовка майбутнього працівника, яку визнає відповідний роботодавець).

Зміна акцентів на отримання нових результатів професійної (професійно-технічної) освіти актуалізує значущість компетентнісного підходу до забезпечення якості підготовки кваліфікованих робітників. Концепція компетентнісного підходу у системі П(ПТ)О спрямована на розвиток особистості професіонала з позитивним світоглядом, ціннісними орієнтаціями, здатністю швидко адаптуватися до традиційних, нових і непередбачуваних життєвих і професійних ситуацій. Компетентнісний підхід є важливим концептуальним підґрунтям реалізації нової системи принципів визначення цілей П(ПТ)О, відбору і структурування змісту навчального матеріалу, організації освітнього процесу й оцінювання освітніх результатів з метою досягнення майбутніми робітниками достатньо високого рівня знань, досвіду, обізнаності для здійснення професійної діяльності.

Формування ключових компетенцій здобувачів освіти у процесі професійної підготовки

Сьогодні у системі П(ПТ)О набуваються *ключові, загальнопрофесійні та професійні компетентності*:

- *ключові* – компетентності, що необхідні для самореалізації, розвитку активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та адаптації на ринку праці (комунікативність, професійна етика, інформаційно-цифрові технології, правова компетентність, навчання упродовж життя, підприємливість та фінансова грамотність тощо);
- *загальнопрофесійні* – компетентності, що формують уявлення, опорні знання за певним професійним спрямуванням, створюють необхідне підґрунтя для здобуття особою професійних кваліфікацій (здатність працювати в команді, працезахоронна компетентність, енергозберігаюча компетентність, екологічна компетентність, економічна компетентність тощо);
- *професійні* – компетентності, що дають змогу особі виконувати певні роботи або здійснювати професійну діяльність (відповідно до напряму виробництва або сфери обслуговування).

Ключові компетентності (КК) за Національною рамкою кваліфікацій - це динамічне поєднання знань, вмінь та ставлень, які кожен потребує для самореалізації, особистісного розвитку, активної громадянської позиції, соціального залучення та працевлаштування і які здатні забезпечити життєвий успіх молоді у суспільстві знань. Ключові компетентності є наскрізними у всіх сферах освітньої діяльності, поступово поглиблюються на всіх освітніх рівнях і забезпечують наступність і послідовність навчання впродовж усього життя людини. Перелік КК в Україні визначено у ст.12 Закону України про освіту [1].

Ключові компетентності ґрунтуються на головних цілях професійної підготовки здобувачів освіти, їхньому соціальному й особистісному досвіді, а також на основних видах діяльності. Ключові компетентності

багатофункціональні, надпредметні й багатомірні, тому оволодіння ними дає можливість кваліфікованим робітникам досягати високого рівня розвиненості таких якостей, як *активна позиція* (енергійність, діяльнісна поведінка); *самостійність* (ініціативність, рішучість); *комунікативність* (контактність); *креативність* (творчий потенціал) тощо. Для цього доцільно аби викладачі професійно-теоретичної підготовки й майстри виробничого навчання враховували оптимальні співвідношення фундаментальних і спеціальних дисциплін, брали участь в оновленні змісту навчальних програм з теоретичних предметів та виробничого навчання в умовах лабораторій, навчальних майстерень, на виробництві (практика і навчання), творчо впроваджували інноваційні педагогічні технології, що ґрунтуються на принципах проблемності, мотивації, забезпечення адекватності характеру майбутньої професійної діяльності.

Професійні (фахові) компетентності кваліфікованого робітника передбачають єдність теоретичної і практичної готовності до здійснення конкретної професійної діяльності.

Міністерство освіти і науки України продовжує оновлювати систему професійної (професійно-технічної освіти, впроваджуючи державні стандарти з конкретних робітничих професій на модульно-компетентнісній основі.

Модульно-компетентнісний підхід – це комплексний підхід побудови змісту навчання з конкретної професії, зорієнтований на набуття необхідних знань, умінь і навичок для праці. Відповідно до такого підходу вводиться поняття **навчального модуля** – логічно завершеної складової Державного стандарту професійно-технічної освіти (ДСПТО), яка базується на окремій одиниці професійного стандарту, містить навчальний матеріал, необхідний для досягнення професійних і ключових компетентностей та належить до певного рівня кваліфікації. Засвоєння навчального модуля може підтверджуватися відповідним документом (сертифікат, посвідчення, свідоцтво). Модульно-компетентнісний підхід органічно поєднується і доповнюється іншими методологічними підходами (системним, діяльнісним, розвивальним, суб'єкт-суб'єктним тощо), створюючи таким чином підґрунтя для подолання застарілих форм і методів навчання, посилення навчальної мотивації, інтеграції видів освітньої, професійної, культуротворчої діяльності.

Принципова відмінність компетентнісної освітньої парадигми полягає в цільовій спрямованості професійної освіти, ціннісних орієнтирах суб'єктів навчання, очікуваних результатах освітньо-професійної підготовки майбутніх фахівців. Відповідно до реалій і потреб інформаційного суспільства компетентнісно орієнтована професійна освіта відмовляється від застарілої практики передавання та відтворення готових знань, спрямовує всіх учасників освітнього процесу на досягнення інтегральних показників в особистісному і професійному розвитку, під якими розуміють компетентності.

Проектування та планування освітнього процесу

Термін «*проекткування*» почали застосовувати у професійній педагогіці у зв'язку з упровадженням технологізації навчально-виробничого процесу.

Педагогічне проектування можна розглядати як попередню розробку основних деталей майбутньої діяльності педагога і здобувачів освіти, а саме, розробку педагогічних об'єктів і моделей ефективної діяльності педагога й учнів (студентів, слухачів). Застосування педагогічного проектування сприяє розвитку конструктивної творчості в діяльності педагога, розвитку і саморозвитку особистості учнів.

Об'єктами педагогічного проектування можуть бути педагогічні системи, процес навчання, педагогічні ситуації. У діяльності педагога найбільш важливим є проектування педагогічного процесу, складовою частиною якого є педагогічна ситуація. *Продуктом проектування є проект майбутнього освітнього процесу.*

Дидактичне проектування - це процес створення такого опису об'єкта (матеріального, інформаційного, логічного тощо), який необхідний і достатній для його реалізації в заданих умовах. **Метою дидактичного проектування** є одержання такого вербального (словесного) опису педагогічного об'єкта або отримання його інформаційної моделі у вигляді схеми, формули, алгоритму тощо, які можуть задовольняти сукупність умов і вимог.

Етапи проектування освітнього процесу

- визначення оптимальних для даних умов і обставин форм організації навчання;
- визначення для кожної взаємопов'язаної сукупності дій учнів відповідних навчальних (управлінських) дій, методів і методичних прийомів;
- підбір необхідних засобів навчання та контролю навчальних досягнень здобувачів освіти;
- аналіз операційних зв'язків з метою виявлення базових способів дій учнів і формування переліку видів діяльності учнів відповідно до навчальних завдань;
- визначення оптимальних способів організації зворотних зв'язків (як негативних, так і позитивних);
- уточнення часових меж виконання навчальної діяльності;
- підбір, адекватної навчальній ситуації та наявним ресурсам навчання, освітньої технології навчання;
- прогнозування, можливих результатів навчання.

Планування освітнього процесу у закладах професійної освіти забезпечує умови для його раціональної організації, своєчасного і повного виконання робочих навчальних планів і програм, своєчасної і старанної підготовки педагога до проведення кожного заняття

Відповідно до Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах (Наказ Міністерства освіти і науки України від 30 травня 2006р. № 419) **основна плануюча документація** з організації і проведення навчально-виробничого процесу у закладі професійної освіти складається із:

❖ робочих навчальних планів з предметів і професій для певного ступеня професійно-технічної освіти (*розробляються адміністрацією закладу професійної*

освіти, затверджуються його директором, узгоджуються із замовником робітничих кадрів);

❖ робочих навчальних програм з професійно-теоретичної і професійно-практичної підготовки, що передбачено робочими навчальними планами (розробляються педагогами на основі типової програми, розглядаються на засіданні методичної комісії навчального закладу, затверджуються заступником директора з НВР);

❖ поурочно-тематичних планів з професійно-теоретичної і професійно-практичної підготовки (розробляються педагогами на основі робочих навчальних програми, розглядаються на засіданні методичної комісії навчального закладу, затверджуються заступником директора з НВР);

❖ переліків навчально-виробничих робіт (НВР) та вправ з визначених професій на семестр чи курс навчання (для професійно-практичної підготовки) (розробляється майстрами виробничого навчання під керівництвом старшого майстра, розглядаються на засіданні методичної комісії навчального закладу, затверджуються заступником директора з НВР, узгоджуються із замовником робітничих кадрів)

❖ планів аудиторних занять (уроків) (план уроку – обов'язковий особистий документ довільної форми);

❖ розкладу аудиторних занять (уроків).

Процес планування можна умовно розділити на два етапи - **стратегічне** (довгострокове, перспективне) і **тактичне** (короткострокове, поточне, поурочне). **Стратегічне** (перспективне) планування містить у собі підготовку педагога до навчального року і до вивчення чергової теми програми. **Тактичне** (поточне, поурочне) планування - це підготовка педагога до проведення чергового заняття (уроку).

Дидактичний проєкт вивчення теми програми може бути представлено наступним **алгоритмом**:

- Визначення цілей навчання для кожного уроку на діагностичній основі.
- Визначення типів та і видів уроків.
- Відповідно до цілей навчання вибір змісту навчання до кожного уроку. Представлення їх у вигляді переліку навчальних елементів (НЕ) та структурування змісту навчального матеріалу.
- Визначення необхідного рівня засвоєння навчальних елементів (на основі діагностично визначених цілей навчання).
- Вибір методів навчання та визначення форм організації навчальної діяльності учнів, які доцільно застосовувати для засвоєння навчальних елементів на визначеному рівні.
- Визначення системи контролю засвоєння учнями обраних навчальних елементів.
- Визначення переліку необхідного дидактичного забезпечення обраних навчальних елементів.

Істотна відмінність проєктування від планування навчального процесу полягає у тому, що освітні цілі задаються на діагностичній основі і

систематично коректуються в процесі навчання. Проект можна розглядати як стратегію, а план як тактику на етапі адаптації до реальних умов навчального процесу.

Постановка цілей на діагностичній основі при організації освітнього процесу у закладі професійної освіти означає їх визначений однозначний опис у вигляді еталону конкретної діяльності здобувачів професійної освіти. При цьому треба враховувати необхідність реалізації кожної **функції освітнього процесу**:

- **навчальної**: формування міцного та усвідомленого засвоєння системи загальнотехнічних і спеціальних знань, основних ідей та методів навчального предмета, умінь аналізувати і пояснювати факти на підставі причинно-наслідкових зв'язків; формування вмінь щодо застосування теоретичних знань на практиці, умінь і навичок у вирішенні конкретних і проблемних ситуацій навчального та професійного характеру, формування готовності до оволодіння сучасними виробничими технологіями тощо;

- **розвиваючої**: формування механізмів мислення (логічного, критичного, технічного, системного, аналітичного, раціонального, асоціативного, творчого); розвиток пам'яті, пізнавальної активності та професійної самостійності, вмінь до планування та самоконтролю діяльності; формування наукового світогляду, інформаційної культури тощо;

- **виховної**: розвиток комунікативних навичок при роботі в колективі, повагу до праці та обраної професії, виховання дисциплінованості, сумлінності, відповідальності за результати праці, ініціативності, екологічної культури, національної свідомості, моральних якостей; розвиток навичок конструктивної співпраці в колективі, партнерської моделі поведінки тощо.

Цільовий компонент конкретного заняття у закладі професійної освіти повинен відповідати вимогам діагностичності, інструментальності, реалістичності й адекватності.

- *Діагностичність* – це однозначний опис цілей, способів їх виявлення, вимірювання й оцінювання. Цілі навчання потрібно формулювати через результати, визначені в конкретних діях учнів (студентів, слухачів). Результати повинні піддаватися вимірюванню й співвідноситися за певною шкалою оцінювання.
- *Інструментальність* передбачає визначення цілей і завдань у термінах діяльності здобувачів професійної освіти.
- *Реалістичність* – це гарантована можливість досягнення освітніх цілей і завдань.
- *Адекватність* визначає відповідність цілей і завдань результатам навчання відповідно до Державного стандарту ПТО.

Цільовий компонент заняття, визначений технологічно, повинен передбачати кінцевий рівень засвоєння знань і вмінь учнів, який відповідає моделі кваліфікованого робітника. У сьогоденній практиці професійної освіти найбільше поширення одержала *класифікація рівнів засвоєння*, відповідно до якої виділені репродуктивна і продуктивна діяльності здобувачів освіти. *Під рівнем засвоєння розуміють ступінь оволодіння діяльністю, досягнутий у результаті навчання.*

Класифікація рівнів засвоєння професійних знань, умінь і навичок на основі Національної рамки кваліфікацій.

Перший рівень засвоєння – учнівський - відповідає репродуктивній діяльності «з підказкою». У здобувачів освіти формуються «знання-знайомства», тобто при пред'явленні їм мети завдання, ситуацій та способів її вирішення вони здатні виконати упізнання, розрізнення та співвіднесення. Підказкою може служити будь-яка допомога ззовні: довідник, інструкція, підручник. Перший рівень засвоєння забезпечують такі види занять: урок засвоєння нових знань (урок-лекція), робота з підручником, презентації, екскурсія тощо. Діяльність здобувачів професійної освіти на цих заняттях – це сприйняття інформації, записування, запам'ятовування.

Другий рівень засвоєння – репродуктивний – це репродуктивна діяльність, коли всі необхідні дії здобувачі освіти відтворюють самостійно по пам'яті. При цьому вони мають «знання-копії». Виділяють два різновиди відтворення: буквальне та конструктивне. *Буквальне* – відтворення інформації, операцій, дій у тому вигляді і послідовності, як вони були подані при навчанні. Будь-яке відхилення від зафіксованих у пам'яті позначень, несуттєва зміна послідовності викладу інформації, вимога привести свої приклади – усе це може поставити учнів у безвихідь. Найчастіше буквальне відтворення є наслідком недостатньо глибокого розуміння й осмислення учнями нової навчальної інформації.

При конструктивному відтворенні учень (студент, слухач) може скласти власні варіанти формулювань, для пояснення він приводить свої власні приклади. Це досягається тільки шляхом глибокого осмислення змісту навчальної інформації. Прагнучи зрозуміти й осмислити інформацію, людина розвиває свої здібності мислення. Якщо інформація зрозуміла, осмислена, вона значно легше запам'ятовується. Осмислене запам'ятовування збільшує міцність засвоєння інформації і тривалість її збереження в пам'яті.

Таким чином, більш ефективним різновидом відтворення в навчальному процесі є конструктивне. Буквальне відтворення застосовують для формулювань основних законів наук, загальноприйнятих визначень, стандартних термінів, іноземних слів тощо. Конструктивне відтворення зустрічається: при розв'язанні типових задач, у яких у порівнянні з розглянутими на уроці змінені тільки числові дані; технологічній розробці операцій з обробки деталі, що має ті ж властивості і конфігурацію, що і розглянута на уроці, але інші розміри; повторення дій за заданим алгоритмом.

Третій рівень – евристичний, рівень «умінь та навичок». У здобувача освіти вже сформовані уміння застосовувати засвоєну навчальну інформацію у нестандартних (проблемних) ситуаціях при розв'язанні нетипових завдань. Евристична діяльність вимагає не тільки міцного запам'ятовування інформації, але і розвинутих умінь міркування та мислення. Здійснення евристичної діяльності утруднюється без засвоєння знань на базовому репродуктивному рівні.

Відповідно до третього рівня здобувачі професійної освіти повинні вміти складати та порівнювати різні алгоритми, варіанти дій і вибирати оптимальний; оцінювати ситуацію і здійснювати правильні дії відповідно до обставин та умов,

які змінюються; використовувати навчальну інформацію в нестандартних (аварійних) ситуаціях; змінювати відомий алгоритм дій відповідно до мети, яка змінилася. Для формування вмій на цьому рівні застосовують технології активного, інтерактивного, проблемного навчання.

Четвертий рівень – творчий, формування «знань-трансформацій». На цьому рівні учні (студенти, слухачі) спроможні виконувати дослідницьку, винахідницьку та модернізуючу діяльність. Вихід на творчий рівень можливий у процесі рішення науково-дослідних технологічних завдань, які потребують пошукової, дослідницької діяльності (раціоналізаторство, моделювання, модернізація, винахідництво, виконання дослідних проєктів).

На основі вищевикладеного можна зробити такий **висновок**: діагностично визначена мета заняття повинна відображати рівень засвоєння знань, умій і навичок, бути точно сформульованою та однозначно визначати ступінь її реалізації.

Рекомендована література

1. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Луговий В. І., Слюсаренко О. М., Таланова Ж. В. Становлення системи основних понять і категорій компетентнісного підходу в умовах парадигмальних змін в освіті. Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методологічного семінару (3 квіт. 2014 р., м. Київ). С. 5–18.
3. Модульно-компетентнісний підхід у підготовці кваліфікованих робітників будівельної та машинобудівельної галузей : монографія / П. Г. Лузан, В. В. Ягупов, Г. І. Лук'яненко, Т. В. Пятничук, М. І. Михнюк. Київ: 2015. 255 с.
4. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: постанова КМУ № 1341 від 23.11.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п#Text>
5. Проєкт концепції «Сучасна професійна освіта»: концептуальні засади реформування та розвитку професійної освіти України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-rozrobilo-proekt-konceptualnih-zasad-reformuvannya-profesijnoyi-osviti-ukrayini-suchasna-profesijna-osvita>
6. Розвиток науково-методичної компетентності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О у системі післядипломної освіти: науково-методичний посібник / Єрмоленко А.Б., Набок М.В., Шевчук С.С., Масліч С.В., Кулішов В.С. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України. 2021. 101 с.
7. Черемис І. Нові вимоги до спеціаліста: поняття компетентності й компетенції // Вища освіта України. 2006. № 2. С. 84-88.
8. Шаров С. Компетентнісний підхід: переваги, структура та особливості . Науковий Вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки, № 4 (63), грудень 2018. С.194-199
9. Шевчук С.С. Розвиток ключових компетентностей здобувачів освіти у позааудиторній навчальній діяльності ЗП(ПТ)О: спецкурс. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2020. 84 с.

10. Шевчук С.С., Кулішов В.С. Дидактика професійної освіти: практико-зорієнтований аспект: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. 212 с.

4. СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Тема 2. МЕТОДИКА РОЗРОБКИ СУЧАСНОГО КОМПЛЕКСНОГО МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ

Питання для обговорення

1. Сутність, мета та дидактичні функції комплексного методичного забезпечення навчальної дисципліни. Паспорт КМЗ навчальної дисципліни, його структурні складові.
2. Державний стандарт з професії - основний законодавчо-нормативний документ у професійній підготовці кваліфікованих робітників
3. Плануюча документація з професійно теоретичної підготовки, методика її розробки на засадах компетентнісного підходу.
4. Основні засоби навчання професії.
5. Науково-методичне забезпечення викладача загально-технічних та спеціальних дисциплін
6. Дидактичні можливості та практична значимість КМЗ предмету (професії) у ЗП(ПТ)О.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ

Поняття «*науково-методичний супровід професійного розвитку фахівців*» походить із термінологічного ланцюга таких понять, як «забезпечення», «супроводження», «підтримка», «супровід», «постачання» .

Проблемам науково-методичного супроводу освітнього процесу в умовах післядипломної педагогічної освіти присвячені праці науковців В.Сидоренко, О.Савченко, І.Ніколаєску, О.Часнікової та ін., які інтерпретують *педагогічну технологію науково-методичного супроводу як педагогічну систему*, що гарантує досягнення певної мети через чітко визначену послідовність дій, змісту, методів, спроектованих на розв'язання проміжних цілей і наперед визначений кінцевий результат, забезпечує максимальну активність слухачів в освітньому процесі, відповідає інтересам і запитам на знання.

Під *науково-методичним супроводом* слід розуміти *педагогічну технологію, яка полягає у створенні мережевого диференційованого акмеологічного освітнього простору, де відбувається професійна взаємодія рівноправних партнерів на принципах людиноцентризму, гуманізму, фасилітативності, індивідуалізації, відбувається неперервний професійний розвиток педагогічних працівників за індивідуальними освітніми траєкторіями.*

Розбудова цілісної системи науково-методичного супроводу має ґрунтуватися на *засадах науковості, прогностичності, гнучкості, мобільності,*

випереджувального характеру науково-методичного обслуговування, неперервності, менеджменту й маркетингу. За врахування зазначених принципів процес професійного розвитку фахівців стає взаємодією рівноправних партнерів, творчою лабораторією спільних пошуків і впровадження освітніх інновацій в систему професійно-педагогічної діяльності.

Особливостями технології науково-методичного супроводу є її інноваційність, проєктованість, цілісність, поетапність, системність, демократичність, варіативність, адресність тощо. Векторність і адресна спрямованість науково-методичного супроводу професійного розвитку моделюється залежно від індивідуальних запитів, потреб, мотиваційних детермінантів педагога, його професійних можливостей, сформованого рівня педагогічної майстерності, компетентнісного досвіду (соціального, професійного й особистісного).

Комплексне методичне забезпечення (КМЗ) як варіант реалізації науково-методичного супроводу освітнього процесу у закладах професійної освіти - це розробка і створення оптимальної системи навчально-методичної документації та засобів навчання, необхідних для повної і якісної професійної підготовки відповідно до вимог Державного стандарту ПТО у межах робочої навчальної програми курсу.

Основна функція комплексного методичного забезпечення – керування процесом засвоєння здобувачами освіти змісту П(ПТ)О. Поряд з основною виділяють *додаткові дидактичні функції*, що доповнюють основну, зокрема: інформаційну, системоутворюючу, функцію закріплення й самоконтролю, самоосвітню, інтерактивну, координаційну, розвивально-виховну, оцінювальну. Оцінювальна функція, у свою чергу, передбачає: розкриття у текстах комплексного методичного забезпечення цінності того, що вивчається; розробку контрольних (перевірочних) завдань та критерії їх оцінювання.

Комплексний підхід до методичного забезпечення процесу професійної підготовки вимагає, щоб всі його структурні складові в комплексі забезпечували освітню діяльність майстра педагога і навчальну пізнавальну діяльність учнів на всіх етапах навчально-виховного процесу: проєктування, планування й організація навчання і виховання; формування, закріплення, удосконалення і систематизації певного рівня навчальних досягнень здобувачів професійної освіти та їх контролю і оцінювання; позааудиторна навчальна діяльність учнів (студентів, слухачів).

З метою підвищення ефективності навчально-виробничому процесі проєктується система комплексного методичного забезпечення навчальних предметів (професій) шляхом розробки його переліку, який називають **паспортом КМЗ**, який має наступну **структуру**:

1. **Законодавчо-правова і нормативна документація** (Закон «Про освіту», Закон «Про професійно-технічну освіту», Державний стандарт ПТО, Положення «Про організацію навчально-виробничого процесу у ПТНЗ» (№419 від 30.06.2006) та інші)

2. *Навчально-методична документація*: робочі навчальні плани і програми, поурочно-тематичні плани, перелік навчально-виробничих робіт і вправ, плани аудиторних занять, завдання діагностичного контролю, матеріали для проведення моніторингових досліджень якості професійної підготовки та інші.

3. *Паспорт* навчального кабінету, лабораторії, майстерні (план-схема нормативного розташування робочих місць учнів, педагога та матеріально-технічного оснащення, інструкції з охорони праці, електро- і пожежобезпеки, санітарно-гігієнічні норми).

4. *Дидактичне забезпечення для учнів*: навчальна та довідкова інформація (друкований та електронний варіанти), навчально-технічна документація на роботи і вироби, роздатковий матеріал, технічні засоби навчання, завдання для самостійної роботи учнів, тести контролю, макети, моделі, муляжі тощо.

5. *Матеріально-технічне забезпечення*: обладнання та пристосування, інструменти, матеріали (сировина) для відповідної навчального предмету чи професії (спеціальності).

6. *Документація позааудиторної діяльності педагога*: графіки консультацій; матеріали роботи предметних гуртків; матеріали проведення конкурсів, олімпіад, предметних тижнів, професійних свят; творчі роботи учнів (студентів) тощо.

7. *Науково-методичне забезпечення для педагога*: авторські методичні розробки, тематичні папки дидактичних матеріалів, матеріали самоосвіти, матеріали перспективного педагогічного досвіду тощо.

Отже, *паспорт КМЗ* у сучасному закладі професійної освіти – це документ, в якому зафіксована нормативно-правова і законодавча документація, документи планування процесів професійно-теоретичної і професійно-практичної підготовки, оптимальний набір дидактичних і матеріально-технічних засобів навчання, необхідних для повного та якісного викладання і вивчення всіх вузлових питань тем робочих програм, методичні матеріали для підвищення рівня професійної компетентності педагога.

Можливості паспорту КМЗ:

- проектувати і планувати освітній процес у закладах професійної освіти;
- визначати номенклатуру, стислу характеристику, оптимальну кількість та якість основних дидактичних засобів, необхідних для їх ефективного застосування в процесі професійної підготовки;
- проводити моніторинг забезпеченості освітнього процесу та його відповідності запитам стейкхолдерів;
- організувати системну методичну діяльність педагогів із розробки та удосконалення сучасного науково-методичного супроводу професійної підготовки здобувачів освіти як у професійних навчальних закладах, так і в умовах сучасного підприємства.

Дидактичні засоби навчання

Основу комплексного методичного забезпечення сучасних закладів професійної освіти складають засоби навчання. Під *засобами навчання* розуміється сукупність предметів (об'єктів) матеріально-технічного оснащення

навчального закладу, матеріально-технічного та дидактичного забезпечення навчальних дисциплін (професій), призначених для передачі та засвоєння навчальної інформації, формування практичних умінь і навичок, ефективного керування педагогом навчально-виробничою діяльністю учнів.

Засоби навчання в широкому розумінні – це весь комплекс матеріальних засобів педагогічної праці, що сприяє оснащенню освітнього процесу з метою його вдосконалення, підвищення ефективності й якості підготовки здобувачів освіти. Їх наявність та якість є важливим чинником створення оптимальних умов для здійснення освітнього процесу у навчальному закладі.

Засоби навчання у вузькому розумінні включають знаряддя педагогічної діяльності або так зване «навчальне знаряддя», що придатне для використання під час проведення всіх форм аудиторних і позааудиторних занять і виконує специфічні дидактичні функції, зокрема забезпечує цілеспрямовану взаємодію тих, хто навчається, й тих, хто навчає.

Незалежно від навчальної дисципліни чи професії (спеціальності), які вивчаються, всі **дидактичні засоби навчання (засоби наочності)** у закладах професійної освіти можна розділити на такі **різновиди**:

- *друковані* (підручники, довідники, навчальні плакати, картки, збірники задач і вправ, інструкції, інструкційно-технологічні карти та контролюючі програми);
- *звукові* (аудіо-інформація, система сигналів тощо);
- *екранні* (відеозаписи, кінофільми, транспаранти, презентації);
- *об'ємні* (натуральні зразки, моделі, макети і муляжі, що відповідають вимогам, які пред'являються до демонстраційного обладнання).

Дидактичні засоби навчання розширюють межі досвіду і спостережень учнів (студентів, слухачів), краще доносять сутність досліджуваних явищ, допомагають виділити основні поняття і показати взаємозв'язок між ними, відкривають можливості для більш глибокого розуміння професійної підготовки у її взаємозв'язку із майбутньою професійною діяльністю й життєвою позицією у соціумі,

Володіючи високим ступенем наочності, засоби навчання дають можливість організувати передачу інформації на такому рівні, який був би доступний для даної категорії учнів, а постійний оперативний контроль в процесі викладу дозволяє більш об'єктивно судити про її доступність. Підбір та застосування наочності має здійснюватися *комплексно*, з урахуванням основних характеристик і компонентів освітнього процесу. Комплексність в методичному забезпеченні навчально-виховного процесу передбачає відбір відповідних засобів навчання з урахуванням їхніх дидактичних функцій для навчальних ситуацій.

Мета застосування **матеріально-технічного забезпечення предмету, професії** – формування у здобувачів освіти системи професійних практичних умінь і навичок кваліфікованого робітника у межах відповідної професії, спеціальності. До матеріально-технічного забезпечення відносять: обладнання та пристосування, інструменти, матеріали (сировину).

Основними **критеріями відбору засобів навчання**, що входять до КМЗ, є:

- відповідність дидактичним принципам професійного навчання;

- висока ефективність при вирішенні навчально-виробничих завдань;
- забезпечення активної пізнавальної діяльності учнів(студентів, слухачів);
- оптимізація навчального процесу за конкретних умов і обставин;
- стимулювання використання сучасних методів і організаційних форм навчання;
- відповідність сучасному розвитку техніки та технології у відповідній галузі виробництва (сфери послуг);
- сприяння диференціації та індивідуалізації навчання;
- безпека та надійність в експлуатації;
- швидкість та простота у підготовці до використання;
- раціональність пристосування до діяльності педагога і учнів (студентів, слухачів).

Засоби, що входять у комплексне методичне забезпечення, повинні доповнювати один одне, не дублюючи змісту. Педагогічна ефективність засобів навчання залежить не стільки від їх кількості, скільки від їх взаємозв'язку з компонентами методичної системи навчання та раціональності їх використання.

Вибір елементів комплексу залежить, перш за все, від змісту навчального матеріалу, мети і завдань занять, навчальних можливостей здобувачів освіти, можливості та необхідності їх використання на уроці. Правильний вибір комплексу засобів навчання означає раціональне співвідношення образної та абстрактної наочності між собою та навчальною інформацією, урахування організаційних форм і методів, які застосовуються на уроці, та етапів навчання.

Рекомендована література

1. Ковальчук В., Оршанський Л. Професійна підготовка на засадах компетентнісного підходу / Молодь і ринок, №11-12, 2016. С.6-10.
2. Кононець Н.В. Педагогічні інновації вищої школи: ресурсно-орієнтоване навчання. *Педагогічні науки: зб. наук. пр.* Полтава, 2012. Вип. 54. С. 76–80.
3. Національна рамка кваліфікацій. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23 листопада 2011 р. № 1341 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>
4. Сидоренко В.В. Інноваційні напрями науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти //Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садком. К.: РА «Освіта України». 2016. №7-8(48). С.22-29.
5. Шевчук С.С. Діяльність педагога професійної школи у контексті інноватики: Навчально-методичний посібник для самостійної роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ. 2017.- 106 с.
6. Шевчук С.С. Інноваційний урок у професійній школі: Навчально-метод. посібник. Біла Церква : БІНПО УМО НАПНУ, 2015. 110 с.

7. Шевчук С.С. Реалізація сучасних освітніх практик у професійну підготовку фахівців сфери обслуговування: Навчально-методичний. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ. 2018. 139с.
8. Шевчук С.С. Навчально-методична діяльність педагога ЗП(ПТ)О на засадах компетентнісного підходу. Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти, м. Біла Церква, Україна. <https://lib.iitta.gov.ua/725586/>
9. Шевчук С.С., Кулішов В.С. Дидактика професійної освіти: практико-зорієнтований аспект БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, м. Біла Церква, Україна. <https://lib.iitta.gov.ua/728477/>

САМОСТІЙНА РОБОТА

Тема 3. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ТЕОРЕТИЧНОГО НАВЧАННЯ РІЗНИХ ТИПІВ І ВИДІВ

План вивчення теми

1. Типологія занять з професійно-теоретичної підготовки. Дидактична структура та методична підструктура уроків теоретичного навчання різних типів.
2. Алгоритми підготовки викладача до занять різних типів і видів.
3. Методика відбору змісту за визначеною навчальною одиницею.
4. Підготовка дидактичного та матеріально-технічного забезпечення до проведення заняття за визначеною темою.
5. Індивідуалізація навчання у професійно-теоретичній підготовці. Розробка різнорівневих практичних завдань та критеріїв ефективності їх виконання учнями ЗП(ПТ)О.
6. Розробка плану уроку з урахуванням компетентнісного підходу до формування базових компетентностей здобувачів професійної освіти.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити класифікатор уроків теоретичного навчання відповідно до основної дидактичної мети.
2. Розробити план-конспект уроку теоретичного навчання визначеного типу і виду. Сформулювати дидактичну мету уроку з урахуванням компетентнісного підходу до формування знань, умінь і навичок учнів.
3. Визначити форми, методи та основні засоби проведення компетентнісного уроку теоретичного навчання визначеного типу і виду.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ

У педагогічній практиці закладів професійної освіти найбільшого поширення одержала *типологія* аудиторних занять, основою якої є формулювання

дидактичної мети. Вид уроку визначається методикою його проведення. Типи та відповідні їм види уроків наведені у таблиці 1.

Таблиця 1.

Типологія уроків з професійно-теоретичної підготовки

№ з/п	Тип уроку	Вид уроку	Основна дидактична мета
1.	Урок засвоєння нових знань	Лекція, евристична бесіда, розповідь, віртуальна екскурсія, презентація з обговоренням, робота з підручником тощо.	Сприйняття та первинне усвідомлення нової навчальної інформації, запам'ятовування основних суттєвих фактів, понять, закономірностей.
2.	Урок закріплення і удосконалення знань, умінь, навичок	Вправи, ЛПЗ, самостійна робота з різнорівневими тестовими завданнями, семінар, дискусія, робота з інформаційним матеріалом у мережевих системах тощо.	Вторинне усвідомлення нового навчального матеріалу шляхом відтворення та застосування набутих знань у практичній діяльності, закріплення знань та формування вмінь.
3.	Урок узагальнення і систематизації нових знань та вмінь	Ділова (рольова) гра, аналіз конкретних ситуацій, конкурс, дискусія, науково-практична конференція, захист рефератів і навчальних проєктів, квест-урок, вікторина тощо.	Узагальнення та систематизація набутих знань та умінь за темою, розвиток наочного, логічного, критичного і творчого мислення, усвідомленої активності учнів. Формування вмінь з прийняття рішень у нестандартних ситуаціях.
4.	Комбінований урок	Змішаний (з використанням елементів різних видів занять).	Сприйняття, закріплення, вдосконалення, застосування та контроль знань, умінь учнів.
5.	Контрольно-перевірочний урок	Письмова контрольна робота, залік, тестування, тестовий контроль, ущільнене опитування тощо.	Виявлення рівня усвідомленості та глибини знань, перевірка та оцінка вмінь і навичок їх практичного застосування, отримання даних для атестації.

Кожен тип заняття з професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки характеризується своєю *дидактичною структурою* та *методичною підструктурою*, які залежить від цілей, завдань, змісту, форм організації навчальної діяльності учнів, методів та засобів навчання, що повинно сприяти досягненню загальної дидактичної мети уроку.

До *основних структурних елементів комбінованого уроку з професійно-теоретичної підготовки* можна віднести:

- *організаційну частину та підготовку здобувачів освіти до вивчення нового навчального матеріалу (повідомлення теми та цілей уроку, мотивація навчальної діяльності, актуалізація опорних знань і умінь учнів),*
- *повідомлення навчального матеріалу викладачем (пояснення з використанням презентаційних матеріалів, лекція, демонстраційний експеримент, вирішення проблем, евристична співбесіда тощо);*

- *самостійне засвоєння знань учнями* (перегляд відеоматеріалів, робота з навчальними посібниками та довідниками, виконання лабораторно-практичних робіт, робота з навчальними тестовими програмами тощо);
- *вправи на закріплення та вдосконалення знань і вмінь* (розв'язання завдань репродуктивного та алгоритмічного характеру, робота з картками-завданнями, робота на тренажерах, з електронним підручником тощо);
- *самостійне вдосконалення знань і формування вмінь* (робота з технічною документацією та літературою, розв'язання продуктивних завдань, написання рефератів, підготовка доповідей до семінарського заняття тощо);
- *узагальнююче повторення* (оглядова лекція, співбесіда, складання систематизованих таблиць, діаграм, графіків, схем, класифікацій, перегляд кінофільмів та відео-роліків тощо);
- *контроль й оцінка знань та вмінь учнів* (тестування, заліки, проведення контрольних робіт, програмований контроль, опитування за допомогою комп'ютерних програм, взаємоопитування та взаємоконтроль).

У залежності від мети уроку викладач може використовувати перелічені структурні елементи, визначаючи їх послідовність. Послідовність проведення уроку пов'язана з його структурно-логічною схемою, яка віддзеркалює алгоритм діяльності викладача, спрямований на виконання навчально-розвиваючих та виховних цілей і задач. Педагогічна майстерність викладача виявляється в усвідомленні ним місця та значення конкретного уроку в межах теми програми, визначенні доцільної структури уроку, методів і прийомів його проведення.

Алгоритм підготовки педагога до проведення уроку:

- ❖ Аналіз результатів попереднього заняття, на основі якого уточнюється зміст, тема і мета наступного уроку. Тема визначає загальну назву тієї частини навчального матеріалу, який буде вивчатися на уроці («що вивчається»), а мета – «для чого вивчається», «чого необхідно досягти».
- ❖ Уточнення основної дидактичної мети заняття, вибір типу і виду заняття.
- ❖ Визначення дидактичної структури та методичної підструктури уроку, орієнтовного часу на проведення кожного його елемента. І структура, і розподіл часу на пряму залежать від основної заняття, дидактичної мети періоду навчання, місця (значущості) даного уроку в темі програми.
- ❖ Визначення міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків теми заняття.
- ❖ Вибір форм, методів і прийомів проведення структурних елементів уроку: яким чином і у якій послідовності буде презентована нова навчальна інформація; як організувати самостійну роботу учнів із закріплення нового матеріалу та проконтролювати її якість.
- ❖ Визначення конкретних практичних завдань для самостійної роботи учнів за темою уроку (вправи, експерименти, пошукова робота, тестові завдання, тренінги тощо) з урахуванням індивідуальних особливостей, рівня підготовленості учнів.
- ❖ Розробка критеріїв оцінювання самостійної практичної роботи учнів за темою уроку.

- ❖ Підготовка дидактичного і матеріально-технічного забезпечення за темою заняття.
- ❖ Ознайомлення з навчально-методичною літературою, педагогічним досвідом, інноваціями сучасного виробництва за темою уроку.
- ❖ Визначення завдань для домашньої роботи учнів, їх диференціація за рівнем складності.
- ❖ Заключним етапом підготовки до проведення заняття є *складання плану уроку*.

Відповідно до Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах (Наказ Міністерства освіти і науки України від 30 травня 2006р. № 419) **план уроку – це обов'язковий особистий плануючий документ педагога довільної форми**, який складається відповідно до робочої навчальної програми і поурочно-тематичного плану з дотриманням педагогічних і методичних вимог. Стандарту або затвердженій форми планів уроків не існує, тому що план уроку, як і його зміст, глибина розкриття, процедура проведення змінюються у залежності від його дидактичних цілей, змісту уроку, періоду навчання, характеру навчально-виробничих завдань, організації самостійної роботи тощо. Розробка плану заняття, як і підготовка до його проведення – справа творча, тому *обов'язкові вимоги тут не припустимі*.

Нижче наведено орієнтовні схеми планів уроків з професійно-теоретичної і професійно практичної підготовки.

Орієнтовна схема комбінованого плану уроку з професійно-теоретичної підготовки

Тема програми: _____

Тема уроку: _____

Цілі уроку:

- **навчальна:** які професійні знання, вміння та навички учнів формуються, закріплюються, удосконалюються, оцінюються на уроці відповідно до рівнів професійної компетентності (за Національною рамкою кваліфікацій)
- **розвиваюча:** які операції та прийоми розумової діяльності розвиваються в учнів на уроці (логічність, аналітичність, критичність мислення, увага, спостережливість, творчість);
- **виховна:** які якості особистісних рис характеру учня формуються та вдосконалюються на уроці (дисциплінованість, наполегливість, комунікабельність, повага до людини праці тощо).

Тип уроку: залежить від основної дидактичної мети _____

Вид уроку: залежить від методів проведення заняття _____

Дидактичне забезпечення: друкована, звукова, екранна, об'ємна види наочності

Матеріально-технічне забезпечення: обладнання, пристосування, інструменти, сировина

Міжпредметні зв'язки: вказуються теми навчальних предметів і тем програми виробничого навчання, які пов'язані з темою заняття

Методи навчання: _____

Форми організації навчальної діяльності учнів: _____

Література за темою заняття: _____

**Методична мета – вказується тільки при проведенні відкритого заняття*

Хід уроку

1. Організаційна частина:

- перевірка наявності учнів;
- перевірка готовності учнів до заняття.

2. Актуалізація знань (підготовка учнів до вивчення нового навчального матеріалу):

- повідомлення теми програми і теми уроку;
- повідомлення цілей та завдань уроку;
- мотиваційно-цільова настанова уроку;
- актуалізація опорних знань, умінь і навичок учнів (*наводяться запитання або завдання, за допомогою яких актуалізуються попередні знання, вміння і навички*);
- пояснення характеру та послідовності роботи учнів на уроці.

3. Викладення нового навчального матеріалу:

- повідомлення нової навчальної інформації (*презентується зміст і послідовність викладення навчальних елементів нового матеріалу*);
- пояснення нових прийомів практичної та розумової діяльності;
- повідомлення інформації про новітні виробничі технології за темою уроку;
- формулювання запитань учням з метою перевірки доступності викладання нової інформації;
- відповідь викладача на запитання учнів.

4. Закріплення нового навчального матеріалу:

- видача учням завдань для самостійної роботи;
- пояснення послідовності виконання завдань;
- самостійна робота учнів із виконання завдань;
- перевірка правильності виконання учнями вправ;
- перевірка знань учнів певним методом (зокрема тестуванням).

5. Підведення підсумків уроку:

- аналіз діяльності учнів упродовж усього уроку;
- аналіз причин помилок, припущених учнями на уроці, способи їх усунення;
- рефлексивна учнівська діяльність;
- повідомлення та обґрунтування виставлених оцінок;
- видача домашнього завдання.

Ретельно підготовлений план уроку як відображення виконаної педагогом підготовчої роботи – це, як правило, запорука якісного проведення заняття. Без плану неможливі високі результати уроку. Обсяг плану уроку залежить від змісту, освітньої мети, його місця в навчальному процесі, досвіду педагога. Безперечно, що у педагога-початківця план уроку повинен бути більш детальним і мати вигляд плану-конспекту.

Рекомендована література

1. Вітченко А.О., Вітченко А.Ю. Компетентнісний підхід у сучасній вищій освіті: освітня інновація чи реформаторський симулякр доби постмодерну? /Вища школа. 2019. № 4 (177). С. 52-66.
2. Ковальчук В., Оршанський Л. Професійна підготовка на засадах компетентнісного підходу /Молодь і ринок, №11-12, 2016. С.6-10.
3. Кларк І.Є. Теоретичні засади компетентнісного підходу в системі вищої професійної освіти. Вісник, №124, 2015. С.32-34.
4. Лузан П.Г., Кравець Ю.І., Пятничук Т.В. Формування змісту професійного навчання кваліфікованих робітників з інтегрованих професій: методичний посібник К.: Інститут ПТО НАН України, 2012. 136с.
5. Пометун О. І. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: методичний посібник . К : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 208 с.
6. Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах: Наказ Міністерства освіти і науки України від 30 травня 2006р. № 419 // Офіційний вісник України, 2006. № 25. С. 92 – 107
7. Рудницька Н., Тарнавська Н. Дидактична суть інтеграції та способи її реалізації у процесі навчання. Молодь і ринок. №7 (162), 2018. С.4-51.
8. Шевчук С.С. Інноваційний урок у професійній школі: навчально-методичний посібник / С.С. Шевчук. Біла Церква : БІНПО УМО НАПНУ, 2015. 110 с.
9. Шевчук С.С. Навчально-методична діяльність педагога ЗП(ПТ)О на засадах компетентнісного підходу. Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти, м. Біла Церква, Україна. <https://lib.iitta.gov.ua/725586/>
10. Шевчук С.С., Кулішов В.С. Дидактика професійної освіти: практико-зорієнтований аспект БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, м. Біла Церква, Україна. <https://lib.iitta.gov.ua/728477/>

5. МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 1

«Компетентнісний підхід до планування та організації професійно-теоретичної підготовки»

1. Продовжить речення: «Компетентнісний підхід в освіті - це...

- а) застосування технологій розвитку творчого мислення здобувачів освіти;
- б) ефективне використання сучасного методичного супроводу освітнього процесу у закладах освіти;
- в) формування інноваційної культури та інформаційної грамотності здобувачів освіти;

г) спрямованість освітнього процесу на досягнення інтегральних результатів у навчанні, якими є *загальні* (базові, ключові) і *спеціальні* (предметні) компетентності тих, хто навчається. Загальні (базові, ключові) компетентності забезпечують наступність і послідовність навчання впродовж усього життя людини, вони поступово поглиблюються і збагачуються залежно від рівня освіти.

2. Компетентнісний урок – це:

- а) динамічна фронтально-групова форма навчального процесу, обмежена визначеним відрізком часу, яка проводиться педагогом із групою учнів (студентів) постійного складу і включає єдині мету, зміст, форми, методи і засоби навчання, розвитку і виховання. Урок, як форма навчання, має визначену структуру, обумовлену педагогом у залежності від дидактичних цілей і реальних умов навчального процесу
- б) цілісна дидактична система, яка характеризується тісним взаємозв'язком усіх її компонентів: комплексна мета уроку досягається за рахунок єдності і узгодженості задач уроку, змісту навчального матеріалу, реалізації інтерактивних форм і методів навчання, створення сучасного комплексного методичного супроводу навчальних предметів (професій);
- в) урок з використанням інноваційних освітніх та новітніх виробничих технологій;
- г) відкритий урок у закладі професійної освіти.

3. Основними характеристиками компетентнісного заняття є:

- а) відсутність суворого алгоритму проведення заняття, допущення ситуативності у його дидактичній структурі;
- б) ефективне використання інтерактивних, пошукових та дослідницьких методів навчання;
- в) можливість урізноманітнення підходів і точок зору до висвітлення навчального матеріалу та його компетентної інтерпретації;
- г) використання рефлексії, самопрезентації та захисту творчого продукту учнів замість зовнішнього контролю;
- д) всі вище означені.

4. Які компетентності є базовими компетентностями випускника ЗПО:

- а) *ключові компетентності* – багатофункціональність (виконання широкого кола проблем професійної діяльності); міждисциплінарність; багатоаспектність (широкий спектр інтелектуальної діяльності у професії);
- б) *соціальна компетентія* – здатність брати на себе відповідальність і приймати власні рішення, продуктивно взаємодіяти з учасниками професійної та соціальної сфери;
- в) *інформаційна компетентія*, яка полягає в оволодінні новими інформаційними технологіями;
- г) *комунікативна компетентія*, яка передбачає володіння уміннями до спілкування, високий рівень культури мовлення;
- д) *всі, вище означені*

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ДО ТЕМИ 2.

«Методика розробки сучасного комплексного методичного забезпечення навчальних предметів»

1. Сформулюйте мету та дидактичні функції комплексного методичного забезпечення навчальної дисципліни.
2. Визначте структурні складові паспорту КМЗ навчальної дисципліни.
3. Визначте структурні складові Державного стандарту професії.
4. Яким чином реалізується компетентнісний підхід у процесі розробки робочої навчальної програми з навчальної дисципліни ?
5. Які професійні компетенції формуються в учнів при застосуванні дидактичного і матеріально-технічного забезпечення?
6. Що входить до науково-методичного забезпечення викладача загально-технічних та спеціальних дисциплін?
7. Сформулюйте дидактичні можливості та практичну значимість КМЗ навчального предмету у ЗП(ПТ)О.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ДО ТЕМИ 3

«Сучасні підходи до організації і проведення уроків теоретичного навчання різних типів і видів»

1. Назвіть етапи підготовки педагога до проведення занять.
2. У чому полягає перспективна підготовка педагога до занять?
3. Назвіть види плануючої документації викладача і
4. Сформулюйте мету розробки поурочно-тематичного плану.
5. Чим робоча навчальна програма з навчального предмету відрізняється від типової?
6. Чи існує єдина форма плану уроку?
7. Сформулюйте мету застосування на уроці дидактичного забезпечення.
8. Сформулюйте мету застосування на уроці матеріально-технічного забезпечення.
9. Сформулюйте алгоритм підготовки педагога до проведення заняття.

6. ГЛОСАРІЙ КЛЮЧОВИХ СЛІВ

Державний стандарт професійно-технічної освіти встановлює державні вимоги до змісту професійно-технічної освіти, рівня професійної кваліфікації випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, основних обов'язкових засобів навчання та освітнього рівня вступників до зазначених закладів.

Дидактичне проектування - процес створення такого опису об'єкта (матеріального, інформаційного, логічного тощо), який необхідний і достатній для його реалізації в заданих умовах.

Дидактичні засоби навчання – цілісний комплекс матеріальних засобів педагогічної праці, що сприяє оснащенню освітнього процесу з метою його вдосконалення, підвищення ефективності й якості підготовки здобувачів освіти.

Знання – осмислена та засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (фактологічні) і теоретичні (концептуальні, методологічні).

Інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності.

Інформаційне освітнє середовище – системно організована закладом освіти сукупність організаційно-педагогічних, дидактико-психологічних, комунікаційних та програмних заходів і засобів цілеспрямованого культурного, духовного і соціального розвитку особистості

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважений компетентний орган встановив, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) за заданими стандартами.

Кваліфікаційний рівень – структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій даного рівня.

Компетентність - здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості.

Компетентнісний підхід в освіті - організація діяльнісного характеру змісту освіти, в результаті якої той, хто навчається, перетворюється з об'єкта на суб'єкт навчання, розвиває себе як особистість.

Компетентнісний урок – цілісна дидактична система, яка характеризується тісним взаємозв'язком усіх її компонентів: комплексна мета уроку досягається за рахунок єдності і узгодженості задач уроку, змісту навчального матеріалу, реалізації інтерактивних форм і методів навчання, створення сучасного комплексного методичного супроводу навчальних предметів (професій).

Компетенція - сукупність взаємопов'язаних якостей особи (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що задаються стосовно певного кола предметів і процесів, і необхідних для якісної продуктивної діяльності відносно них.

Комплексне методичне забезпечення - оптимальна система навчально-методичної документації та засобів навчання, необхідних для повної і якісної професійної підготовки відповідно до вимог Державного стандарту ПТО та у межах робочої навчальної програми курсу.

Комунікація - взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності;

Контроль навчальних досягнень здобувачів професійної освіти - операція зіставлення запланованого результату з еталонними вимогами або стандартами.

Креативність – загальна здатність особистості до творчості, яка може виявлятися у мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності, характеризувати особистість у цілому або її окремі сторони, продукти діяльності, процес їх створення.

Метод навчання - упорядкований спосіб взаємозалежної діяльності педагога і діяльності учнів (студентів, слухачів), за допомогою якого досягається опанування знань, умінь і навичок, формується світогляд учнів (студентів, слухачів), розвиваються їх здібності до самостійного засвоювання і творчого застосування знань і вмінь.

Метод репродуктивний (метод копіювання) – це метод, спрямований на точне відтворення учнем (студентом, слухачем) способів діяльності *за копією, зразком* з дотримання правильності їх виконання.

Метод частково-пошуковий - метод навчання, за яким основна (базова) частина навчальної інформації за темою заняття повідомляється педагогом, а додаткову, доповнюючу частину інформації учні (студенти, слухачі) опановують в процесі самостійної пошукової діяльності, відповідаючи на поставлені педагогом запитання чи розв'язуючи ситуативні завдання.

Навички – дії, які характеризуються високою мірою засвоєння, це спроможність у процесі цілеспрямованої діяльності виконувати частину дій автоматично. Навички – це уміння, доведені до автоматизму, який формується в процесі багаторазового їх відтворення у незмінних умовах чи режимах.

Навчальна екскурсія - форма організації педагогічного процесу, спрямована на вивчення учнями (студентами) поза межами навчального закладу і під керівництвом педагога явищ, процесів через безпосереднє їх сприймання.

Навчальне проектування – процес роботи над навчальним проектом, процес досягнення запланованого результату у вигляді конкретного «продукту».

Науково-методичний супровід - педагогічна технологія, яка полягає у створенні мережевого диференційованого акмеологічного освітнього простору, де відбувається професійна взаємодія рівноправних партнерів на принципах людиноцентризму, гуманізму, фасилітативності, індивідуалізації, відбувається неперервний професійний розвиток педагогічних працівників за індивідуальними освітніми траєкторіями.

Національна рамка кваліфікацій – системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів. Національна рамка кваліфікацій призначена для використання органами виконавчої влади, установами та організаціями, що реалізують державну політику у сфері освіти, зайнятості та соціально-трудова відносин, навчальними закладами, роботодавцями, іншими юридичними і фізичними особами з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій.

Паспорт комплексного методичного забезпечення у сучасному закладі професійної освіти – документ, в якому зафіксована нормативно-правова і законодавча документація, документи планування професійної підготовки, оптимальний набір дидактичних і матеріально-технічних засобів навчання, методичні матеріали для підвищення рівня професійної компетентності педагога.

Проектування освітнього процесу у закладах професійної освіти - системно обґрунтований вибір дидактичних цілей, змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання та адекватних їм методів контролю у відповідності до

поставлених цілей проектування з урахуванням рівня засвоєння знань, умінь і навичок, індивідуальних особливостей учнів (студентів, слухачів).

Професійна компетентність – точно визначена галузь професійної діяльності людини, певна посада з чітко визначеними посадовими обов'язками. Професійна компетентність педагога визначається через її *основні показники*: підготовленість до педагогічної та науково-методичної діяльності, особисту педагогічну майстерність, інноваційність мислення, професійні прогностичні уміння.

Результати навчання - компетентності (знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості), які набуває та/або здатна продемонструвати особа після завершення навчання.

Рефлексія - самоаналіз, самооцінка учасниками педагогічного процесу своєї діяльності, взаємодії. Це актуалізація педагогом і учнями (студентами, слухачами) своїх знань, досвіду своєї діяльності у тій або іншій навчальній ситуації. Це їх потреба і готовність зафіксувати зміни у навчальному процесі або його етапах, визначити причини цих змін, дати оцінку ефективності педагогічної взаємодії, що відбулася в процесі вирішення навчальних проблем.

Уміння – здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання задач і проблем. Уміння поділяються на когнітивні (інтелектуально-творчі) та практичні (на основі майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів).

Урок (аудиторне заняття) – динамічна фронтально-групова форма навчального процесу, обмежена визначеним відрізком часу, яка проводиться педагогом із групою учнів (студентів) постійного складу і включає єдині мету, зміст, форми, методи і засоби навчання, розвитку і виховання. Урок, як форма навчання, має визначену структуру, обумовлену педагогом у залежності від дидактичних цілей і реальних умов навчального процесу.

Факультатив - форма диференційованого навчання, яка реалізується шляхом вивчення позапрограмних додаткових навчальних дисциплін з одержання спеціальності, які добровільно обираються і відвідуються учнями (студентами, слухачами).

7. ЦИФРОВА БІБЛІОТЕКА

1. Грищенко І.М. Освіта та професійна підготовка фахівців у світлі євроінтеграційних процесів. Актуальні проблеми економіки, №7 (109), 2010. С. 56-61.
2. Клочко В.М. Стратегічні напрями освіти в новому технологічному укладі. Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 25. Ч. 1. С. 112-115.
3. Ковальчук В., Оршанський Л. Професійна підготовка на засадах компетентнісного підходу./ Молодь і ринок, №11-12, 2016- С.6-10.
4. Кононець Н.В. Педагогічні інновації вищої школи: ресурсно-орієнтоване навчання. //Педагогічні науки: зб. наук. пр. Полтава, 2012. Вип. 54. С. 76–80.

5. Проблеми та перспективи входження України в європейський інтелектуальний простір: освітні аспекти: зб. наук – експерт. мат/ за ред. Грицяк Н.В. К. НІСД, 2009. С. 5-6.
6. Сергеева Л.М. Сучасні тенденції розвитку професійної освіти в контексті європейської інтеграції // Педагогічний альманах. 2014. Випуск 21. С. 85-92.
7. Сидоренко В.В. Інноваційні напрями науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти // Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садком. К.: РА «Освіта України». 2016. №7-8(48). С.22-29.
8. Шевчук С.С. Діяльність педагога професійної школи у контексті інноватики: Навчально-методичний посібник для самостійної роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ. 2017. 106 с.
9. Шевчук С.С. Інноваційний урок у професійній школі : навчально-метод. посібник. Біла Церква : БІНПО УМО НАПНУ, 2015. –110 с.
10. Шевчук С.С. Реалізація сучасних освітніх практик у професійну підготовку фахівців сфери обслуговування: Навчально-методичний. /С.С.Шевчук. – Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ. - 2018.- 139с.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Національна рамка кваліфікацій. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23 листопада 2011 р. № 1341 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>
2. Сілаєва І.Є. Інноваційна модель уроку виробничого навчання: Навчально-методичний посібник БІНПО УМО, м. Біла Церква, Україна <https://lib.iitta.gov.ua/718944/>
3. Шевчук С.С. Інноваційний урок у професійній школі: Навчально-методичний посібник. Біла Церква, БІНПО, 2015. 110с.
4. Шевчук С.С. Реалізація сучасних освітніх практик у професійну підготовку фахівців сфери обслуговування: Навчально-методичний посібник <https://lib.iitta.gov.ua/718947/>
5. Шевчук С.С. Розвиток ключових компетентностей здобувачів освіти у поза аудиторній навчальній діяльності ЗП(ПТ)О: Спецкурс БІНПО, м. Біла Церква, Україна. 2018. <https://lib.iitta.gov.ua/728601/>
6. Шевчук С.С. Навчально-методична діяльність педагога ЗП(ПТ)О на засадах компетентнісного підходу. Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти, м. Біла Церва, Україна. 2021. <https://lib.iitta.gov.ua/725586/>
7. Шевчук С.С., Кулішов В.С. Дидактика професійної освіти: практико-зорієнтований аспект БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, м. Біла Церква, Україна. 2021. <https://lib.iitta.gov.ua/728477/>

8. КОНСУЛЬТАЦІЙНИЙ ПУНКТ

За консультаціями чи уточненнями окремих питань електронного курсу можна звернутися до старшої викладачки кафедри МПО та СГД БІНПО **Шевчук Світлани Степанівни** за:

Мобільний телефон: +38 (050) 976-85-38 (Viber)

Електронна пошта: shvchukbinpo@ukr.net